

BESLUT

2014-10-13

Dnr: 14/00509

SAKEN

Uppdrag granskning, SVT1, 2014-02-05, inslag om gränspolisen; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

I *Uppdrag granskning* gjordes en uppföljning av ett tidigare reportage om avvisningen av en flyktingfamilj från Dalarna till Ingusjien. Delar av ett tidigare sänt reportage i *Uppdrag granskning* från oktober 2013 visades. Det uppgavs att mamman i familjen hade hämtats av polis på Sätters psykiatriska klinik i mars 2013. Modern var då så sjuk att hon just hade behandlats med elchocker. Barnen hade hämtats av polis från två olika familjehem i södra Dalarna. Reportern sa att fokus i granskningen denna gång låg på hur utvisningen hade gått till. Reportern granskade om sjuka föräldrar får hämtas mitt under pågående behandling och om det är lämpligt att hämta barn från familjehem utan att socialtjänsten är informerad. En representant för Centrala gränskontrollenheten vid Rikskriminalpolisen intervjuades. Han sa att det fanns ett gemensamt regelverk men att det kunde göras olika tolkningar, då allt inte var styrt i detalj.

En jurist från Amnesty medverkade och sa bland annat att gränspolismyndigheten i Gävleborg utmärkte sig, vad gäller att personer eller organisationer kontaktat Amnesty då de upplevt att polisen hade betett sig på ett icke korrekt sätt i samband med verkställande av utvisning. Reportern berättade vidare att redaktionen hade fått in flera tips om att Gränspolisen i Gävle/Dala-området använt metoder som kunde uppfattas som icke korrekta. Reportern sa att det inte fanns statistik som visade att gränspolisen i Gävleborg hade en annan praxis än andra gränspoliser men att Amnesty hade fått flest kritiska vittnesmål och rapporter därifrån.

Vidare framkom bland annat följande avseende området Gävle/Dala.

(Reporter) - Men det har varit oproportionerligt mycket just från det området?

(Jurist på Amnesty) - Ja, vi har ju hört mest just om polisen i Gävle/Dala. Ja, det har vi.

(Reporter) - Och då är det ändå en ganska liten enhet? (Jurist på Amnesty) - Ja.

Vidare framkom följande vad gäller samarbetsavtalet med Gävleborg.

(Reporter) - Vi har sökt polismyndigheterna i Gävleborg och Dalarna. Dalarna har sagt upp samarbetsavtalet med Gävleborg sedan årsskiftet. De avböjer att medverka.

Gävleborgspolisen vill inte ge någon intervju eftersom det saknas officiell statistik som visar att deras gränspolis utmärker sig.

Delar av ett skriftlig uttalande återgavs sedan, med gränspolisens uppfattning om att de regler och lagar som finns hade följts. Rutinerna hade förändrats efter kritik från Justitieombudsmannen, JO, i ett specifikt fall, där en man avvisades till fel land.

ANMÄLAN

Inslaget har anmälts av Polismyndigheten i Gävleborgs län som anser att reportaget och tillhörande material på webben strider mot kraven på opartiskhet och saklighet och anför bland annat följande.

Huvudbudskapet i *Uppdrag granskning*s reportage var att gränspolisen i Gävleborg stack ut när det gällde hur verkställighet av Migrationsverkets beslut genomfördes. Gävleborgspolisen, som under en period också hanterade fall i Dalarnas län, påstods i inslaget generellt agera mer inkorrekt än andra polismyndigheter. Detta påstående saknade helt grund och baserades inte på fakta. I stället var det påståenden från enskilda som låg till grund för denna anklagelse och det fanns ingen statistik som styrkte anklagelsen.

Reportaget blandade konkreta fall med allmänna påståenden och genom att baka in intervjuer av generell karaktär så vävde *Uppdrag granskning* ett mönster där gävleborgspolisen framstod som en myndighet som inte följde regler, hade bristande kunskaper och agerade bryskt. I reportaget medgav dock reportern att det saknades statistik som styrkte dessa allvarliga påståenden, vilket också Polismyndigheten i Gävleborgs län påpekade i en skriftlig kommentar, men redaktionen valde ändå att fullfölja, driva och publicera sin grundade tes.

Som främsta argument för det kraftiga påståendet fick Amnesty berätta att det till dem hade inkommit flera telefonsamtal med gävleborgskoppling där privatpersoner och organisationer klagade på polisens agerande. I reportaget fick man inte veta hur många samtal det handlade om, vilka organisationer som hade ringt eller vilket förhållande de klagande privatpersonerna hade haft till de aktuella

händelserna. Det framkom inte heller hur många av dessa som hade gjort formella anmälningar, om påståendena hade utretts av officiella kontrollinstanser och i så fall i vilken grad det hade lett till att Polismyndigheten i Gävleborgs län hade bedömts agera inkorrekt. Det framgick inte heller om klagomålen handlat om att polisen skulle ha agerat mot reglerna, eller om man klagade på de metoder som polisen enligt reglerna faktiskt får använda.

Det är naturligt att personer i de utvisades närhet uttrycker kritik och upprördhet, men detta innebär inte på något sätt att myndigheten har agerat fel. Ändå använde *Uppdrag granskning* dessa andrahandsuppgifter som huvudargument för kritiken. Och enstaka fall gjorde man som representativa för hela verksamheten. Detta strider mot kravet på saklighet.

Polismyndigheten i Gävleborgs län skickade in en skriftlig kommentar. Två meningar citerades i det långa reportaget. Eftersom Polismyndigheten i Gävleborgs län visste att *Uppdrag granskning* inför produktionen av det anmälda reportaget även tittade på ett annat fall, där vittnen hade påstått att gränspoliserna hämtat barn på dagis utan moderns närvaro, så kompletterade Polismyndigheten i Gävleborgs län med ytterligare ett mejl någon dag senare. Detta fall behandlades sedan inte i reportaget, eftersom påståenden från enstaka personer så uppenbart inte stämde. Men det blev ett tydligt exempel på hur just vittnens påståenden om en situation inte alls behövde stämma överens med vad som faktiskt hade skett, varken i anmälningar av polisens arbete eller i telefonsamtal till Amnesty. Endast vid ett tillfälle hade Polismyndigheten i Gävleborgs län fått officiell kritik. Ändå framstod det i inslaget som att detta hade skett vid flera eller till och med många tillfällen.

I reportaget påstods det att andra myndigheter inte agerade som Gävleborg, detta utan att en total rundringning hade gjorts. Reportern sa i en speaker att man ringt till ”flera av” landets polismyndigheter, alltså inte alla, ändå uppgavs Gävleborg vara värst. En tjänsteman på Rikspolisstyrelsen intervjuades och uppgav att kunskaperna om regelverket varierade runt om i landet. Hans påståenden var generella, men i reportaget framstod det för tittaren som att Gävleborg hade mindre kunskaper och andra myndigheter hade mer. I reportaget nämndes också att Polismyndigheten i Dalarna hade sagt upp avtalet med gävleborgspolisen. Detta stämmer, men eftersom den egentliga orsaken (att Dalarna sökte sitt samarbete mot andra län som Dalarna bildade region med i den nya polismyndigheten 2015) inte nämndes, så fick tittaren uppfattningen att orsaken är att gävleborgspolisen inte hade skött sig, vilket ju inte alls var skälet.

Det tidigare samarbetet med Dalarna har gjort att gävleborgspolisen under en period hanterade många fler ärenden än många andra län. Detta tillsammans med att Gävleborg hade landets nordligaste förvar och Norrlands största transitenhet gör att påståendet om att Gävleborg är ”en liten enhet” var direkt felaktigt. Men påståendet passade in i den svepande kritiken och användes därför

som en del i indicieargumentationen. I Gävleborgs län hanterades under förra året 287 verkställigheter, plus 139 i Dalarna. I *Uppdrag granskning* användes tre fall som grund för en generalisering av de flera hundra fallen och endast ett av dessa fall hade kritiserats officiellt. Ändå blir *Uppdrag granskning*s allmänna påstående att gävleborgspolisen agerar inkorrekt.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslaget inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet i sändningstillståndet och anför bland annat följande till stöd för sin talan.

Syftet med *Uppdrag granskning*s uppföljande reportage var att belysa regelverket, praxis och polisens mandat att avvakta eller säga nej till verkställighet av exempelvis sjuka föräldrar eller familjehemsplacerade barn. Detta är väl i linje med SVT:s uppdrag att granska myndighetsutövning. *Uppdrag granskning* slog inte fast att gävleborgspolisen agerade mer inkorrekt än andra polismyndigheter, att Gävleborg var värst eller gav ett allmänt påstående om att Gävleborgspolisen agerade inkorrekt.

Enligt SVT har det faktum att det inte görs någon nationell statistik eller finns någon tydlig nationell praxis för hur utvisningsbeslut ska genomföras i sig ett nyhetsvärde och allmänintresse. Avsaknaden av sådan statistik kan heller inte vara ett hinder för granskning. De som berördes av den myndighetsutövning som granskades har i de flesta fall själva lämnat landet.

Redaktionen för *Uppdrag granskning* valde att även publicera information om två andra utvisningsärenden i Gävle/Dala-området. Ett av dessa hade fått allvarlig kritik av JO och verkställigheten av det andra ärendet hade i intervjuer kritiserats av Migrationsverket eftersom de har som policy att inte utvisa apatiska barn.

Redaktionen lade ner stor möda för att finna en praxis för gränspolisens arbete och en tillförlitlig statistik över klagomål. Rikspolisstyrelsen hade i en tillsynsrapport kommit fram till att det behövdes samordning av polisens arbete med verkställighet av utvisningsbeslut, både inom polismyndigheterna och mellan polis och Migrationsverket.

En del av polismyndighetens anmälan av inslaget i *Uppdrag granskning* handlade om saklighet kring hämtningen av en flicka på förskolan. Då inslaget inte tar upp detta enskilda fall så väljer SVT att inte kommentera denna del av anmälan.

Anmälaren anför att det var direkt felaktigt att benämna Gävleborg som ”en liten enhet”. SVT kan inte finna att inslaget fastslog detta som ett faktum.

Statistiken över verkställande i avvisningsärenden för år 2013 såg ut enligt följande för de tre storstadsområden samt Gävle/Dalarna.

Stockholm 1 560 stycken
 Västra Götaland 871 stycken
 Skåne 680 stycken
 Gävleborg 223 stycken
 Dalarna 152 stycken

I inslaget omnämndes att polismyndigheten i Dalarna hade sagt upp avtalet med gränspolisenheten i Gävleborg. Till skillnad mot vad anmälaren anför så gjordes inga spekulationer om orsakerna till detta, utan bara detta faktum och att myndigheten valde att inte kommentera uppgifterna i inslaget.

Ett flertal källor intervjuades under redaktionens arbete, bland annat representanter för JO, Amnesty, ansvariga på Centrala gränspolisenheten vid Rikspolisstyrelsen samt flera gränspoliser i olika delar av Sverige. SVT är medvetet om att enskilda berörda i de utvisades närhet inte har möjlighet att ha kunskap om skillnader i praxis mellan olika gränspolisenheter. Därför intervjuades en jurist från Amnesty med nationell överblick. För att säkerställa att Amnesty-juristens budskap inte skulle missförstås valde *Uppdrag granskning* att tydliggöra i speakertext att det inte finns någon officiell statistik och att juristen redovisade samtalen till deras organisation, inget annat.

Att polismyndigheten i Gävleborgs skriftliga svar till redaktionen kortades ner är naturligt. De delar som var relevanta för den kritik som framfördes i inslaget publicerades. Eftersom delar av svaret behandlade utvisningsärenden som inte togs upp i inslaget hade det blivit förvirrande för publiken att återge mer.

ANMÄLARENS TILLÄGGSYTTRANDE

Polismyndigheten i Gävleborgs län anför bland annat följande. Om programmet hade haft som syfte att belysa och kritisera att det ”inte görs någon nationell statistik eller finns någon tydlig nationell praxis för hur utvisningsbeslut ska genomföras” så borde kritiken ha riktats mot någon annan instans och en nationell sådan. I stället utmålades Gävleborgs polismyndighet som den myndighet som skulle ha toppat den statistik som saknades, om den statistiken ändå hade funnits. En sådan statistik från SVT hade välkomnats, särskilt som den troligen hade kunnat visa att Gävleborgsmyndigheten inte alls stack ut på det sätt som påstods i reportaget. För det finns så klart en stor mängd utvisningsärenden i andra län vars verkställighet polisen kritiserats för både av organisationer, privatpersoner och i medier. De fallen hade *Uppdrag Granskning* också kunnat berätta om.

Det finns flera och regelbundet återkommande exempel på anmälningar från personer som har lämnat landet. Dessa har utretts och avförts eller resulterat i kritik. Att alla dessa anmälningar lett till att gävleborgspolisen hade kritiserats av

JO vid ett tillfälle är statistik, dock inte en statistik som styrkte tesen i programmet. Så det finns offentlig statistik även om den statistiken inte styrkte påståendet att gävleborgspolisen utmärkte sig negativt.

Att jämföra Gävleborg/Dalarna med enbart storstadsmyndigheter, vilket SVT har gjort i sitt yttrande, ger ingen rättvisande bild av den relativa storleken. I Stockholms län finns över 7 000 anställda, i Gävleborg är motsvarande siffra runt 600. I jämförelse med län i samma storlek så är Gävleborg/Dalarna tvärtom en ganska stor enhet när det gäller verkställigheter av Migrationsverkets beslut.

Vidare är det också osakligt att påstå att ”paragraf 12:17 i Utlänningslagen gav polisen rätt att inte verkställa en utvisning”. Polisen kan vända sig till Migrationsverket för en ny prövning, men det är fortfarande Migrationsverket som beslutar och inte polisen.

PROGRAMFÖRETAGETS TILLÄGGSYTTRANDE

SVT anför bland annat följande. Polismyndigheten i Gävleborg har anfört att den kritik som fanns i inslaget om bristen på nationell statistik och praxis borde riktas mot nationell instans. SVT anser att *Uppdrag granskning* riktar frågorna om nationell praxis till just den nationella nivån, det vill säga Centrala gränskontrollenheten vid Rikspolisstyrelsen.

I inslaget framgick att det var problematiskt att det saknades en gemensam tillämpning av lagen. Bland annat berättades om förslag till nya regler som skulle ge större enhetlighet. Polismyndigheten anför att det skulle finnas statistik i ämnet. SVT uppfattar att det som avses är de anmälningar som avfärdas eller leder till kritik av JO. Polismyndigheten skriver vidare att denna statistik inte styrker påståendet att Gävleborgspolisen skulle utmärka sig negativt. SVT anser att det finns för få anmälda ärenden till JO avseende svensk gränspolis arbete för att kunna dra några slutsatser. Anmälningar till JO som avsåg gränspolisen i Gävleborg och Dalarna begärdes ut under arbetet med inslaget. Enligt JO fanns sammanlagt sex anmälningar från år 2003 och framåt. Till exempel var utvisningen av barnen från Ingusjien, som är centralt i inslaget, inte anmält till JO. Som tidigare anförts berättades att JO riktat kritik i ett avvisningsärende.

Redaktionen gjorde omfattande försök att på olika sätt få fram statistik som pekade på inte bara att gränspolismyndigheterna arbetar olika, utan även hur. Bland annat utreddes möjligheten att jämföra antalet 12:17-ärenden från olika polismyndigheter. De uppgifter som gick att få ut från Migrationsverket innehöll inte fakta om vilka polismyndigheter det handlade om. Beslut om 12:17 kan dessutom ha fler skäl än ohälsa hos den som ska utvisas.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (enligt 13 § i sändningstillståndet).

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Om kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Det ingår inte i nämndens uppdrag att pröva de undersökningsmetoder som redaktionen använde sig av. Nämnden lämnar således denna del av anmälan utan åtgärd.

Kravet på opartiskhet

Nämnden konstaterar att det tydligt framgick att programmets utgångspunkt var att granska hur verkställigheten av Migrationsverkets beslut går till. Att sända program med denna utgångspunkt är enligt nämnden förenligt med SVT:s skyldigheter enligt sändningstillståndet. Den kritiska infallsvinkeln medför därför inte i sig att sändningarna strider mot kravet på opartiskhet. Nämnden konstaterar vidare att företrädare för Rikskriminalpolisen och Polismyndigheten i Gävleborgs län gavs tillfälle att bemöta och kommentera kritiken och att det i programmet redogjordes för företrädarnas huvudsakliga hållning.

Kravet på saklighet

Nämnden konstaterar att reportern tydligt redogjorde för att det inte fanns någon statistik över klagomål på verkställighet av utvisningar. Det förhållande att reportern också redogjorde för vad som var Amnestys uppfattning i frågan kan inte anses strida mot kravet på saklighet. Övriga invändningar som anmälaren har fört fram medför inte heller att inslaget strider mot kravet på saklighet i SVT:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Ingrid Carlberg, Leif Hedman, Jan Holmberg och Nedjma Chaouche Liljedahl efter föredragning av Anne Ronkainen.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Anne Ronkainen